

BIDDINGHUIZER COLFSCHIP

Op 27 augustus 1984 werd bij het ploegen van een akker even ten westen van Biddinghuizen in Flevoland scheepshout aangetroffen. Nadat dit bij de autoriteiten was gemeld werd meteen daarna tussen 3 en 7 september 1984 nader onderzoek gedaan. En gelukkig maar! Want uit dit onderzoek kwam tevoorschijn dat het om een scheepswrak ging uit de 16e eeuw dat vanwege zijn hoge ligging ten opzichte van het grondwater op korte termijn diende te worden onderzocht.

Helaas, kort betekende in dit geval dan toch al gauw een paar jaartjes. Maar jawel, zelfs nog binnen het decennium, op 13 en 14 oktober 1992 werd het overnaads gebouwd vroeg 16de-eeuwse vrachtschip, de OM 11, opgegraven. Het schip had een lengte van 20 meter en een breedte van 4,5 meter. De achtersteven en stuurboordzijde van de huid bleken niet aanwezig, maar het gevonden wrak was toch zeer compleet. Er zijn zelfs tekeningen beschikbaar van elke spant.

Wrak en tekeningen zijn zo compleet dat Cok Buijs en André Stufkens van het Gebroeders van Limburgfestival in 2012 het plan opvatten om een historisch verantwoorde reconstructie van het schip te bouwen dat rond deze tijd over de Waal zou moeten varen. Zou moeten, want de bouw zou een jaar of vier vergen, maar jammer genoeg heb ik het schip nog niet op de Waal kunnen spotten.

Dan maar terug naar het wrak van de twintig meter lange kustvaarder, dat in de belangstelling staat van het Nederlands Golfmuseum vanwege de bijzondere lading die in het wrak werd aangetroffen en waaraan dit schip zijn bijnaam dankt.

Naast de tonnetjes gekaakte en ongekaakte haring die in het ruim werden aangetroffen werden namelijk ook nog zestien deels compleet bewaarde colfstokken, dat zijn 16de-eeuwse golfclubs, gevonden.

Het schip was waarschijnlijk vertrokken uit Amsterdam en de bestemming was een Oostzee haven of Kampen. Vanwege de weinige bemanning van het schip en de grote hoeveelheid colfstokken in het ruim is het aannemelijk dat de colfstokken eveneens deel uitmaakten van de lading.

De partij colfstokken die in het ruim werden aangetroffen waren van essenhout met loden sloffen, compleet met resten van de windsels om de handgreep.

In de 15e tot de 17e eeuw werden de colfstokken veelal gemaakt van essenhout of espenhout (denk aan de Hollandsche Esp) en aan de onderzijde verzaagd met een metalen "slof".

Als deze stokken inderdaad tot de lading van het schip behoorden was er in de 16e eeuw in de Nederlanden dus sprake van handel in Nederlandse colfstokken.

Helaas kwamen de colfstokken nooit op hun bestemming aan want onderweg ging het schip ten onder in de verraderlijke Zuiderzee.

Een van de colfsloffen, compleet met steel en leer uit het ruim, objectnummer [MA]M11-281

Metalen "sloffen" uit die tijd zijn goed te zien op schilderijen van Hollandse meesters, en van nog dichterbij in het Nederlands Golfmuseum. Zo'n slof kon worden gegoten uit lood of uit een mengsel van lood en tin.

Meer luxere sloffen werden geslagen uit een koperlegering. Deze verzwarende hield gelijke tred met de ontwikkeling van de hardere gevulde leren ballen, die de houten ballen steeds meer verdrongen. Men kon nu harder slaan, waardoor de slagafstand en daarmee ook het speelveld werden vergroot.

Iedere speler had zijn eigen colfstok, veelal herkenbaar gemaakt met gekleurde windsels en merktekens. De sloffen werden vaak op de bolle zijde voorzien van merktekens zoals kruisen, lelies, sterren, lijnen of zigzagranden. Ook merken van de maker en de stad waar de slof was gemaakt, zijn gevonden.

Er zijn twee type sloffen te onderscheiden. In de 16e eeuw was het bovenzak gebogen, terwijl men in de 17e eeuw een driehoekige doorsnede zag ontstaan. Alle sloffen hebben een vlakke bodem met een licht gebogen rug en een driehoekige punt met een licht gebogen neus. De slagzijde is vlak en de andere zijde is gebogen.

Golf, of colf zo u wilt want Nederlandse woorden zijn wij in de loop der eeuwen steeds anders gaan schrijven, was in die tijd een geliefd tijdverdrijf en het spel werd alom gespeeld, en even alom ook verboden. Dat kwam omdat men allemaal dezelfde richting op sloeg en al waren er spelregels en etiketteregels het gevaar voor mens en goed van rondvliegende ballen was groot om niet te zeggen een zekerheidje.

Het was niet zo maar een cross country activiteit zoals in de oudheid, waarvan niets werd opgetekend of bewaard. Toen was het enige doel de bal zo ver en zo vaak mogelijk te slaan en lag de bal niet zo gunstig voor een volgende slag, dan legde je hem gewoon wat beter neer. Het ging tenslotte om de pret en er was nog geen sprake van een wedstrijdlement, golfen was plezierig en zonder stress. Maar nogmaals, er is niets van opgetekend, zelfs niet op rotsen en in grotten.

Maar colf werd naarmate de vroege middeleeuwen vorderden een spel en er werden regels opgesteld en opgeschreven zodat historici er later kennis van konden nemen. Regels die nauwelijks verschillen met die van nu, al zijn er in de loop van de ontwikkeling van het golfspel Schots en scheef een groot aantal regels bijgekomen.

Ondanks alle gevaren bleef het spel immens populair en daarom werden er plaatsen aangewezen waar wat veiliger kon worden gespeeld. Dat zien we overigens niet terug bij de vele afbeeldingen van golfen op ijs. In de kleine ijstijd wanneer golfen op het land niet mogelijk was nam men veelvuldig zijn toevlucht om op ijs te golfen. De zuinige Hollander maakte geen kuiltje in het ijs om te putten, dat zou te veel ballen kosten maar men speelde dan naar een doel op het ijs.

Maar of de veiligheid van mensen was gewaarborgd blijkt niet echt uit de ijstaferelen uit die tijd zoals bijvoorbeeld Hendrick Avercamp die veel schilderde. Schilderlijke vrijheid wellicht?

Hendrick Avercamp (1585-1634), ook wel de stomme van Kampen genoemd (hij was doofstom)